

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Andra Kammaren. N:o 61.

Tisdagen den 12 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$, 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial n:o 86, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande statsutskottets utlåtande n:o 52 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar.

§ 3.

Härefter föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 42.

§ 4.

Till afgörande förelåg konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upprättande af ett nytt folkrepresentativt ämbete till kontroll öfver landets militärväsende.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 187, hvilken blifvit till konstitutionsutskottet hänvisad, hade herr *K. Staaß* hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta allsidigt utreda frågan om upprättande af ett nytt folkrepresentativt ämbete — närmast efter mönstret af justitieombudsmansämbetet — till kontroll öfver landets militärväsende samt för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i gällande grundlagar, hvartill utredningen gifve anledning.

Utskottet hemställde, att herr *Staaßs* motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade fogats reservation af herrar friherre *Barnekow*, *Elowson*, af *Callerholm*, *Darin*, *Jansson* i *Djursätra*, *Johnsson*
Andra Kammarens Prot. 1903. N:o 61.

Angående upprättande af ett nytt folkrepresentativt ämbete till kontroll öfver landets militärväsende. (Forts.)

i Bollnäs, *Andersson* i Öhrstorp, *Ernst Carlson*, *Bergström* och friherre *De Geer*, hvilka yrkat, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta allsidigt utreda frågan om åvägabringande, genom utvidgande af redan befintliga institutioner eller genom upprättande af ett särskildt ämbete eller annorledes, af en effektiv kontroll öfver lagars och författningars efterlefnad inom armén och flottan samt för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar i gällande grundlagar, hvartill utredningen gäfvade anledning.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr *Ernst Carlson*, som yttrade: Herr talman! Det föreliggande förslaget angående grundlagsbestämmelser för skärpt kontroll öfver landets militärväsende torde vara flertalet af kammarens ledamöter välbekant.

Vid 1901 års riksdag, då det nya härordningsförslaget genomfördes, väcktes nämligen af samme motionär, herr *Staaff*, förslag om en militieombudsman, hvilken skulle intaga ungefär enahanda ställning som justitieombudsmannen och såsom en Riksdagens förtroende-man särskildt öfvervaka den militära rättsskipningen och förvaltningen. Detta förslag, som på många håll — äfven bland de speciellt sakkunnige — väckte uppseende såsom synnerligen beaktansvärdt, blef emellertid af konstitutionsutskottet i riksdagens elfte timme afstyrkt och af Första Kammaren förkastadt. Men fyra reservanter från denna kammare påyrkade en skrifvelse i motionens syfte. Inom kammaren vann förslaget äfven mycken anklang, och Andra Kammaren beslöt för sin del en sådan skrifvelse, hvilken dock till följd af medkammarens motstånd ej ledde till påföljd.

I år, då motionären förnyat sin framställning i form af ett skrifvelseförslag, har saken — såsom herrarne af betänkanDET torde ha inhämtat — avancerat därhän, att konstitutionsutskottets ledamöter delat sig i två lika starka läger, hvilka hvar för sig föreslagit ett olika uttalande i frågan. Första Kammarens män, hvilkas mening med den förseglade sedeln tillhjälp blifvit utskottets, ha på kända skäl, dem jag ej skall spilla tid med att upprepa, enhälligt afstyrkt förslaget, medan åter Andra Kammarens män såsom reservanter lika enhälligt, i nära anslutning till motionärens grundtanke, föreslagit en skrifvelse.

Detta reservanternas skrifvelseförslag är dock något olika formuleradt mot motionens, en omständighet, som har sin förklaring däri, att reservanterna på sådant sätt bäst trott sig främja frågans framtida lösning. Då nämligen motionärens förslag till följd af Första Kammarens kompakta motstånd äfven denna gång torde falla, men då detsamma till följd af sin natur måste återkomma och, därest det stödjdes af en stark opinion i denna kammare, småningom torde ha utsikt att bryta sig fram till seger, hafva reservanterna hållit före, att lämpligaste sättet att bana väg för frågan vore att låta den tilltänkta utredningen omfatta flera möjligheter, än motionären ursprungligen föreslagit.

Således har man, såsom af reservationen sid. 22 framgår, tänkt sig, att den ökade kontrollen öfver militärväsendet skulle kunna uppnås på hufvudsakligen *tre olika sätt*. Antingen skulle de ifrågasatta nya kontrollfunktionerna kunna anförtros åt *hittillsvarande kontrollrande myndigheter*; särskildt åt justitieombudsmannen, som i så fall borde få ett sakkunnigt militärt biträde vid sin sida. Eller skulle, såsom motionären närmast tänkt sig, för det åsyftade ändamålet *ett nytt folkrepresentativt ämbete* upprättas. Eller ock kunde för det tredje de ifrågasatta funktionerna *delas* mellan hittillsvarande kontrollrande myndigheter och det eventuellt nyupprättade ämbetet samt i sådant fall hälst så, att öfvervakandet af de värnpliktiges rättsliga ställning anförtroddes åt justitieombudsmannen, medan åter kontrollen öfver ekonomiska och administrativa författningars efterlefnad inom armén och flottan skulle öfverlåtas åt det nya ämbetet.

Huru härmed lämpligast skall förfaras, bör naturligen lämnas åt den blifvande utredningen att gifva svar på. Denna skulle framför allt hafva till uppgift att närmare begränsa den ifrågasatta skärpta kontrollens verksamhetsområde och funktioner samt skilja dessa från hittillsvarande kontrollerande myndigheters. Så mycket bör dock redan på frågans nuvarande ståndpunkt sägas ifrån, att man ej kan låta sig nöja med ett dylikt palliativ, som af utskottsmajoriteten föreslagits, nämligen att saken skulle kunna hjälpas med ett penndrag eller genom att omredigera några bestämmelser i justitieombudsmannens och justitiekanslerns instruktioner. Nej, här kräfvos ovillkorligen en ökning i arbetskrafterna för den afsedda kontrollen, och här kräfvos vidare klart affattade grundlagsbestämmelser i afseende å formen för kontrollens utöfning. Ty utan dessa förutsättningar kan den ifrågasatta kontrollen ej blifva effektiv.

I alla händelser bör från den reformvänliga sidan bestämdt hållas på en allsidig utredning af frågan, hvilken måste föregå de åsyftade grundlagsbestämmelsernas affattande. En sådan utredning skall otvivelaktigt mer än något annat blifva ägnad att undanröja de fördomar, som nu resa sig i reformens väg, och att klargöra de fördelar, som densamma skall medföra. Ty, mina herrar, under sysslandet med den förberedande behandlingen af motionen har jag kommit till den bestämda öfvertygelsen, att här föreligger ett af de bästa och mest fruktbara konstitutionella uppslag, som på senare tider framträdt. De åsyftade nya grundlagsbestämmelserna måste i våra dagar, då vi stå i begrepp att genomföra en viktig reform på det militära området — en reform, som afser att ombilda vår armé till en *folkhär*, byggd på den allmänna värnpliktens grund — och då de militära anslagskrafven är från år opphörligen svälla, verkligen förtjäna att kallas både nödiga och nyttiga.

För en institution, hvilken som vårt härväsen befinner sig i stark utveckling, bör nämligen ökad kontroll alltid vara hälsosam. Och äfven om det erkännes, att de värnpliktiges behandling på senare tider blifvit mycket bättre och humanare än förr, måste det dock verka välgörande, att mannen i ledet vet och känner, att hans rättsliga ställning är lagligen fullt tryggad. Ty, såsom reservanterna påvisat, lär det ej kunna bestridas, att ifrågavarande grundlags-

Angående
upprättande
af ett nytt
folkrepresen-
tativt ämbete
till kontroll
öfver landets
militär-
väsende.
(Forts.)

Angående
upprättande
af ett nytt
folkrepresen-
tativt ämbete
till kontroll
öfver landets
militär-
väsende.
(Forts.)

stadgade kontroll — långt ifrån att, såsom från visst håll påstått, medföra disciplinens slappande — tvärtom skulle bidra att fastare tillknyta dess band genom att främja uppkomsten och utvecklingen af *det allmänna förtroende*, som är den bästa — för att ej säga den enda — fasta grundval, på hvilken ett nationellt försvar kan byggas. Alltså, herr talman, på samma gång jag hemställer om bifall till de tio reservanternas skrivelseförslag, vågar jag uttala den förhoppningen, att kammaren genom en fast tillslutning till detsamma måtte visa, att här föreligger ett folkligt kraf, som ej genom formella invändningar låter sig afvisas, och ett kraf, som på en gång afser att främja en sund utveckling af vårt härväsen och att skapa ett nytt värn för de medborgerliga rättigheterna.

Häruti instämde herrar *Carlheim-Gyllensköld*, *Ödman* och *Ericsson* i Ahlberga.

Herr Ahlstrand: Herr talman, mina herrar! De hufvudsakliga uppgifter, som skulle åligga militieombudsmannen, har motionären uppdelat i åtta punkter. Af dessa torde särskildt punkt 2 vara värd att beakta. Det heter där: »Militieombudsmannen skulle vidare hafva att särskildt noga tillse, att den militärdisciplinära bestraffningsrätten utöfvas med oväld och insikt. För detta ändamål skulle, samma dag beslut fattas om dylik bestraffning, till honom insändas besked om bestraffningen och grunden därtill. Funne han därvid, att någon oriktig eller oförständig tillämpning af gällande föreskrifter ägt rum, skulle han gifva justitieombudsmannen sådant till känna.» Det är svårt att fatta, hvarför en militieombudsman skulle mer än de nuvarande myndigheterna kunna verka därhän, att den disciplinära bestraffningsrätten skulle »utöfvas med oväld och insikt.» Enligt nu gällande bestämmelser skall kungl. krigshofrätten vid pröfning af besvär öfver disciplinärt ålagd bestraffning yttra sig öfver befälhafvarens förhållande vid den öfverklagade bestraffningens åläggande. För utförande af dylik pröfning samt för att sätta vederbörande åklagare i tillfälle att mot befälhafvaren föra tjänstetalan för eventuellt fel vid tillämpningen af den disciplinära bestraffningsrätten, remitteras samtliga besvär öfver ålagd bestraffning till krigsfiskalsämbetet. Redan häri ligger således en full garanti för en i disciplinärt mål bestraffad, som ej är nöjd med den honom ålagda bestraffningen, att kunna få befälhafvarens åtgöranden vid dess åläggande pröfvade af en kompetent myndighet. Härtill kommer, att en person, som funnit sig kränkt af honom ålagdt disciplinärt straff, äfven om han icke vill klaga öfver själva straffbeslutet, kan få befälhafvarens förhållande pröfvadt genom direkt angivelse mot honom för tjänstefel. Dylik angivelse kan göras jämlikt kungl. förordningen angående krigsdomstolar antingen hos befälhafvarens militäre chef — alltså kan en regementschef angifvas hos fördelningschefen — eller jämlikt instruktionerna för justitiekanslern och justitieombudsmannen hos någon af dessa Konungens och Riksdagens åklagare. Det är emellertid icke nog med, att en person, som funnit sig kränkt af ålagdt disciplinstraff, kan göra dylik angivelse. En dylik rätt

till angivelse tillkommer hvar och en, som vill tilltala någon till krigsmakten hörande person för brott, som hör till krigsdomstols behandling. Dylik angivelse mot officer, vare sig krigsfiskalen för talan eller ej, måste af krigshofrätten prövas. En angivelse mot officer för brott, som hör till krigshofrättens pröfning, innefattar således något mer än en angivelse, nämligen utförande af en verklig talan och en talan, som, vare sig krigsfiskalen yrkar ansvar eller ej, måste af krigshofrätten utföras.

*Angående
upprättande
af ett nytt
folkrepresen-
tativt ämbete
till kontroll
öfver landets
militär-
väsende.
(Forts.)*

Slutligen är att märka den betydelse granskningen af fångförteckningarne från de militära häktena måste hafva för den disciplinära bestraffningsrättens utövande »med oväld och insikt». Då i fångförteckningarne bör göras anteckning om alla dem, som ha blifvit ålagda sträng arrest och vaktarrest — manskapet kan icke åläggas arrest utan bevakning — torde justitieombudsmannen, justitiekanslern och krigsfiskalen hafva tillräckliga tillfällen, åtminstone i fråga om bestraffning af manskapsklassen, att iakttaga, om oriktig eller oförständig tillämpning af gällande föreskrifter ägt rum. Att märka är äfven, att fångförteckningarnas granskning under de senare åren gifvit anledning till åtskilliga åtal för fel vid tillämpningen af föreskrifterna rörande de disciplinära straffens åläggande och verkställande.

På grund af det nu anförda och då den af motionären gjorda framställningen därom, att samma dag, beslut om bestraffning fattats, besked om bestraffningen och grunden därtill skulle överlämnas till militieombudsmannen, icke torde vara erforderlig ur rättssäkerhetens synpunkt, synes det mig uppenbart, att den uppgift, som motionären under punkt 2 velat tilldela militieombudsmannen, icke i någon mån motiverar inrättande af ett dylikt ämbete. De uppgifter, motionären under punkterna 3—8 velat tilldela militieombudsmannen, synas ej heller med nödvändighet motivera ämbetets inrättande. Hvad särskildt vidkommer militieombudsmannens befattning med den militära förvaltningen, kan det på goda skäl ifrågasättas, hvarför Riksdagen skulle just hafva en särskildt tillsatt ämbetsman för att kontrollera landt- och sjöförsvarets ekonomi. Riksdagen har ju redan sina revisorer, som kunna göra framställningar m. m. äfven i fråga om försvarsinrättningarna. Önskar man någon ändring i den militära förvaltningen — och det torde vara klart, att sådan i mångt och mycket behöfves — torde det vara lämpligt, att en sådan ändring vidtages inom den förvaltningen själf. Frågan om arméförvaltningens omorganisation har länge stått på dagordningen och torde finna sin lösning, när den nya härordningen blifvit fullt genomförd. Blir denna omorganisation sådan, att den militära förvaltningen blir moderniserad, eller så ordnad, att t. ex. inom hvarje fördelning de därtill hörande truppförbandens förvaltning blir erforderligt kontrollerad, torde mycket vara vunnet. Genom att låta de högre förvaltande myndigheterna inspektera de lägre förvaltande myndigheterna lär äfven tillräckligt effektiv kontroll kunna åstadkommas. Motionären säger öfverst på sidan 6: »Man fordrar sålunda inspektion, det vill säga kontroll för öfvervakande af den sociala lagstiftningens tillämpning, man fordrar kontroll öfver fattigvården, öfver vidsträckta delar af undervisningsväsendet o. s. v.» Men här

Angående
upprättande
af ett nytt
folkrepresen-
tativt ämbete
till kontroll
öfver landets
militär-
väsende.
(Forts.)

synes motionären glömma, att den kontroll han berör afser särskildt *statens* tjänstemän, men icke någon Riksdagens ombudsman. Hvarför skulle Riksdagen mer behöfva en militieombudsman för utöfvande af kontroll öfver försvarsväsendet än t. ex. en pedagogie ombudsman för att öfva kontroll öfver undervisningsväsendet?

På grund af det nu anförda och då jag håller före, att utöfningen af den åsyftade kontrollen genom en enda person knappast är möjlig att genomföra, äfvensom olämplig, skall jag, herr talman, bedja att få yrka afslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Det är ju gifvet, att med det verkliga intresse och den verkliga kärlek, som jag ägnat åt det lilla försök till uppslag, som jag har gjort i denna motion, jag framlagt redan för två år sedan, jag till en början blef något betänksam, då jag fann, att reservanternas framställning utmynnat i en kläm, som synes i ej ringa mån skilja sig från den, jag i min motion föreslagit. Men vid ett noggrant öfvervägande af hela reservanternas framställning, kan jag icke underlåta att finna den så fullständigt genomand af alldeles samma sträfvande, alldeles samma önskningsar för att kunna komma till ett ungefär liknande mål som det jag sökt uppställa, att jag i likhet med den förste ärade talaren, herr Carlson, tror, att det skulle vara synnerligen gynnsamt, ifall Andra Kammaren, som redan för två år sedan visat stor sympati för motionens tankegång, nu kunde antaga reservationen och därigenom gifva ett förnyadt stöd åt samma grundtanke, om också i något olika form.

De skäl, som utskottet anför för sin hemställan, äro så fullständigt vederlagda dels af hvad jag redan förut i min motion anför, dels af hvad reservanterna nu anför, att det icke torde vara skäl att upptaga kammarens tid med att punkt för punkt genomgå dem. Man kan vederlägga oförnuftet uti dess invändningar, men man kan omöjligt bringa envisheten till tystnad, utan utskottet må år efter år upprepa och åter igen upprepa samma invändning, som det nu har gjort. Det återstår intet annat än att hänvisa dem, som äro intresserade för saken, att lägga motionens och äfven reservationens motive-ring bredvid utskottets, och jag är icke rädd för resultatet.

I ett fall ber jag dock att få upptaga hvad utskottet yttrat, därför att efter min mening något sådant som detta yttrande aldrig bör få passera i ett utskottsutlåtande, utan att en energisk protest däremot inlägges. Det är hvad utskottet yttrar på sid 20, där det bland annat heter, att »genom denne ämbetsmans ingripande i ledningen af det militära utbildningsarbetet skulle utan tvifvel äfventyras, att denna utbildning förrycktes och att den för upprätthållande af arméns krigsduglighet nödvändiga disciplinen slappades.» Observeren, mina herrar, att det är ett *kontrollerande* ämbete, som det är fråga om. Det är således *alls icke* fråga om något direkt ingripande i ledningen, utan det är fråga om en *kontroll*. Då menar jag, att, när man ställer sig på den standpunkt, utskottet här intager, nämligen att en kontroll öfver orätt och en kontroll öfver missbruk skall leda till disciplinens slappande, då har man, efter min uppfattning, en absolut oriktig mening i fråga om hvad den sanna och rätta disciplinen inne-

bär, och huru den bör befordras; och det är därför jag anser det nödvändigt att däremot protestera.

Om man har den uppfattning, utskottet här har tillkännagifvit, då kommer man så småningom till samma ståndpunkt, hvarpå vi se bevis i ett stort germanskt frändeland, där det hände för icke länge sedan, för ett å två år sedan, att en person, en underordnad, dömdes af krigsdomstol för mord på öfverordnad, oaktadt domstolen uppenbarligen och bevisligen, enligt sitt eget yttrande, icke var öfvertygad om mannens skuld. Men ett mord hade blifvit begånget, och en underordnad måste ha begått det. Därför var det nödvändigt att statuera ett exempel, äfven om man icke fick tag på den verkligt skyldige. Herrarne känna nog igen exemplet, det väckte oerhördt uppseende i hela den bildade världen. För hvar och en, som följde Dreyfus'-dramats olika faser och skeden i Frankrike, kan det icke vara fördoldt, att, snart sagdt, på hvarje punkt man såg denna olycksaliga uppfattning gå igen, nämligen att disciplinen fordrar, att man äsidosätter sanning och rätt.

Lika litet kan jag naturligtvis instämma i utskottets uppfattning, att några störingar uti den militära förvaltningen skulle uppstå genom en behörig och effektiv kontroll. Ja, visserligen störingar, men mycket *berättigade* störingar, när den militära förvaltningen, som har att begagna ett så oerhördt belopp af folkets penningar, ger sig in på alldeles obehöriga lyxutgifter. Då skulle visserligen störingar komma att inträda genom en sådan kontroll, men dessa störingar kan jag för min del omöjligen betrakta såsom någon olycka, utan tvärtom såsom något synnerligen gynnsamt.

Beträffande den siste ärade talarens invändning i afseende å den motivering, som jag i punkt 2 af mitt i motiveringen gjorda utkast framställt — märken väl, mina herrar, att det endast är ett *utkast*, som i motiveringen till min motion är gjord — så sade han, att detta mitt förslag skulle vara obehöfligt, att den skulle vara obehöflig den tanke jag haft, nämligen att den militära bestraffningen genast borde bringas till denne ämbetsmans kännedom för att af honom kontrolleras. Han har gjort gällande, att detta vore obehöfligt, ty så snart besvär kommit fram till krigshofrätten, komme ju krigshofrätten att pröfva saken, hvarjämte fånglistorna gifve anledning till pröfning. Men den ärade talaren har alldeles förbisett, att, om en sådan bestämmelse, som jag föreslagit, blefve genomförd, det skulle innebära en kontroll *ex officio* på hela bestraffningssystemet, alldeles oafsedt, huruvida besvär komme att anföras eller icke. Det är en högst väsentlig skillnad. Och för den, som har någon insikt uti, huru betänksamma de underordnade inom militärväsendet mycket ofta äro att begagna sig af den besvärsrätt, som de ha på papperet — ty de frukta, att den sista villan skall bli värre än den första — för den är det alldeles klart, att här en helt annan kontroll skulle tillskapas än den, som nu finnes.

För min egen del har hvarje år, som gått, gjort mig allt mera öfvertygad om, att en sådan anordning eller en anordning, något liknande den, jag föreslagit, och som efter noggrann utredning kunde befinnas äga dess fördelar utan att äga några möjliga olägenheter,

Angående
upprättande
af ett nytt
folkrepresen-
tativt ämbete
till kontroll
öfver landets
militär-
väsende.
(Forts.)

Angående upprättande af ett nytt folkrepresentativt ämbete till kontroll öfver landets militärväsende.
(Forts.)

är alldeles nödvändig och utaf allra mest trängande behof påkallad. Jag kan säga herrarne, att jag erhållit meddelanden ifrån många militära håll, som alldeles tydligt visa, huru det på dessa håll är en verklig längtan efter upprättandet af ett sådant ämbete, som skulle innebära en Riksdagens garanti och en Riksdagens kontroll öfver den militära rätten och rättvisan. Det förhåller sig för ingen del — och lyckligt är det — på det viset, att den svenska officerskåren skulle i det hela taget bestå af personer, hvilka vore hemfallna åt de förvillelser, som man kunnat se i fråga om falsk kåranda och sådant uti utlandet. Men det förhåller sig så, att det finnes ett *tryck*, under hvilket den stora mängden af de hederliga och ärliga militärer lefva, hvilka ingenting högre önska, än att den armé, för hvilken folkets penningar offras, också måtte bli en *folkarmé*, och de längta verkligen, det vågar jag säga, efter upprättandet af en sådan kontroll, som här är fråga om.

Andra Kammaren har, såsom jag redan med glädje ömförmält, för två år sedan uttalat sina sympatier för min motion. Jag vågar väl då hoppas, att ingenting inträffat, som ändrat kammarens ståndpunkt; och jag vågar också hoppas, att kammaren skall förstå, att det icke är af någon obehörig enständighet, utan af verklig öfvertygelse, som jag nu upprepat denna motion, och som jag sannolikt kommer att upprepa den hvarje år, jag har äran utöfva ett förtroende-uppdrag här i kammaren för en valkrets.

Med *min* kraft kommer den icke att kunna genombryta skiljemuren till Riksdagens Första Kammare. Med Andra Kammarens kraft kommer den kanske heller icke att kunna göra det. Men den *kommer en gång* att kunna göra det på grund af händelsernas egen utveckling och makt. Ty den, som söker hjälp uti dessa händelser, den behöfver nog, tyvärr, icke att vänta alltför länge. De militära missbruken komma tydligt att visa, att det blir nödvändigt, att en verkligt effektiv kontroll skapas. Måtte det icke bli för sent!

Jag anhåller vördsamt att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Staaff förenade sig herrar *Berg* i Göteborg, *Larsson* i Lund, *Johansson* i Aflösa, *Johansson* i Öija, *Höjer*, *Nyström*, *Moll*, *Jansson* i Edsbacken, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Matsson*, *Bergendahl* och *Thorsson*.

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Fullkomlig likhet förefinnes det väl ändå icke mellan reservanternas och motionärens förslag. Ty i så fall hade ju reservanterna kunnat inskränka sig att yrka bifall till motionen. Nej, någon skiljaktighet föreligger nog. Så ifrågasattes det i reservationen, om icke den ökade kontrollen öfver militärväsendet skulle kunna åstadkommas genom utvidgning af *redan befintliga institutioner*. Men — framhålla reservanterna vidare — kan detta icke ske eller visar det sig för ändamålet otillräckligt, hafva reservanterna ingenting emot upprättandet af ett *särskildt* ämbete. För min egen del har jag icke heller någon ting däremot. Men hvad jag *icke* vill vara med om, det är att gifva detta nya ämbete så stor utsträckning, som motionären önskat. Ty

han vill utsträcka området för dess verksamhet till *alla* militära frågor. Motionären säger, bland annat, att »militieombudsmannen skulle hafva att öfvervaka, att den militära utbildningstiden i allo användes på det nyttigaste sätt». För att fullgöra denna uppgift måste han för det första vara militär. Men ett dylikt ingripande på det militära området synes mig icke vara lämpligt.

Så säger motionären vidare, att militieombudsmannen borde ock äga skyldighet att pröfva behöfligheten af militära anskaffningar och att för sådant ändamål vederbörande myndighet borde opåmint till honom insända protokoll öfver anskaffningsbeslut, samt att han skulle kunna hos Kungl. Majt afstyrka anskaffningar.

Under sådana förhållanden skulle kollisioner lätt kunna uppstå mellan militieombudsmannen och de militära myndigheterna rörande hvilka materialier, som skulle anskaffas. Därför vill jag icke i detta afseende gå så långt, som motionären föreslagit.

Vidare säger motionären, att militieombudsmannen skulle till vederbörligt utskott afgifva utlåtande i fråga om behöfligheten och ändamålsenligheten af de till försvarsverket fordrade anslag. Detta synes mig icke heller vara lämpligt.

Men hvad jag vill vara med om är att, hvad det *rättsliga* angår, öfverlåta kontrollen på det militära området på nuvarande institutioner eller, om detta icke skulle vara möjligt eller tillräckligt, för samma ändamål upprätta ett nytt ämbete. Ty i detta fall hyser jag samma uppfattning som den föregående ärade talaren. Äfven jag har erfarit, att hos vårt svenska folk finnes en viss ängslan och oro rörande denna sak — om den är berättigad, därom vill jag icke yttra mig — och en liflig önskan, att det måtte finnas någon, som kunde vaka öfver de *rättsliga* förhållandena på det militära området. Således, i det hänseendet är jag ense med motionären.

Men jag kan icke anse det välbetänkt att på det *rent militära* området tillsätta en kontrollerande ämbetsman, hvilken, som nämndt, skulle kunna komma i kollision med krigsministern och det högre militärbefälet rörande försvarsverkets angelägenheter. Att härvidlag utöfva den behöfliga kontrollen, därtill finnas ju andra medel. Särskildt har Riksdagen i sin hand att i detta afseende ingripa vid beviljande af anslag till militära ändamål m. m. Därför kan jag, som sagdt, icke vara med om motionärens förslag i hvad det afser *denna* del af den ifrågasatta militieombudsmannens älliganden.

Herr Staaff: Jag finner, att den ärade reservant, som nyss hade ordet, nog litet grand tyckes skilja sig från öfriga reservanter i deras hemställan, så vidt jag uppfattat den rätt. Ty där talas det om »en *effektiv* kontroll öfver lagars och författningars efterlefnad inom armén och flottan». Och det har jag uppfattat — och jag tror knappast, att det kan uppfattas annorlunda — såsom äfven afseende sådana administrativa lagar eller författningar, som t. ex. angå militära anskaffningar.

Vid sådant förhållande har jag äfven ansett mig, med den motivering, som reservanterna gifvit åt sin hemställan, kunna vara med därom, och jag ber fortfarande att få yrka bifall till densamma.

*Angående
upprättande
af ett nytt
folkrepresen-
tativt ämbete
till kontroll
öfver landets
militär-
väsende.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen framställt propositioner på de därunder gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den af friherre Barnekow med flere afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 5.

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.

Härefter företogs till behandling statsutskottets memorial n:o 85, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om väckta motioner om pension åt vice häradshöfdingen J. M. Stuart.

På grund af särskilda, lika lydande motioner, väckta n:o 40 i Första Kammaren af herrar *Chr. Lundeberg* och *F. E. Pettersson* och n:o 101 i Andra Kammaren af herr *C. Persson* i Stallerhult *m. fl.*, hade statsutskottet i sitt utlåtande n:o 76 hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att till vice häradshöfdingen John Magnus Stuart måtte från och med månaden näst efter den, under hvilken han uppnått 65 års ålder, från riksgäldskontoret utgå under hans återstående lifstid en årlig pension af 3,500 kronor; dock att, för den händelse han efter nämnda tidpunkt innehade tjänst eller befattning på statsverkets eller Riksdagens stat, pensionen icke finge utgå med högre belopp, än som erfordrades för att tillsammans med den inkomst, han uppbyr på grund af sådan tjänst eller befattning, utgöra nämnda belopp, eller 3,500 kronor.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade Första Kammaren bifallit hvad utskottet sålunda hemställt, hvaremot Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit en af herr J. A. Sjö *m. fl.* afgifven, vid utlåtandet fogad reservation, däruti yrkats, att ifrågavarande motioner ej skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

För denna frågas afgörande framlade utskottet nu förslag till voteringsproposition för gemensam omröstning.

Efter det ifrågavarande voteringsproposition blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Hedin, som yttrade: Herr talman! Jag har redan förut tillkännagifvit, att jag ämnar yrka afslag på nu ifrågavarande framställning från statsutskottet.

Grunden, hvarför vår grundlag stadgar — på ett tyvärr tämligen oklart sätt — om vissa tillfällen, då gemensam votering skall äga rum mellan kamrarnes olika meningar, är den, att det gifves fall, då man ansett det vara antingen nödvändigt eller åtminstone i högsta grad angeläget, att en fråga blir definitivt afgjord och icke genom de olika besluten förfaller. Man kan utan tvifvel säga, att, om man håller denna utväg inom rimliga gränser, den är till nytta. Jag behöfver icke erinra om exempel från annat land uppå, huru lyckligt det skulle hafva varit, om i åtskilliga sådana fall, som här äro föremål för gemensam votering, den eller en annan liknande utväg att

afgöra de uppkommande ärenden, där tvenne kammare stannat vid olika meningar, hade förefunnits.

Nu är det alldeles uppenbart, att icke kan man tala om, att det är vare sig nödvändigt eller i hög grad angeläget, att *denna* fråga blir genom gemensam votering afgjord. Under sådana förhållanden är det för mig omöjligt att förena det med något grundlagsstadgande, att gemensam votering skulle här äga rum.

Jag har hört omtalas af en ärad kamrat, att en förutvarande ledamot, som mycket belättade sig med grundlagsfunderingar, ansåg det vara tillräckligt, att ett ärende blifvit omtaladt i reglementet för riksgäldskontoret, för att därmed skulle vara afgjordt, att det vore föremål för gemensam votering, när båda kamrarna hade stannat i olika beslut. Men det är alldeles oriktigt. Och det tyckes den grundlagstolkaren hafva glömt, att det ingenstädes finnes föreskrifvet, att Riksdagen skulle äga att uti reglementet för riksgäldskontoret insätta hvilka bestämmelser som helst. Man kan dit icke öfverflytta någon bestämmelse ur vår allmänna lag, det må vara civillag eller strafflag, utan hvad som kan göras till föremål för bestämmelser i reglementet för riksgäldskontoret, det får man lära genom lojal uttydning af därom handlande paragrafer i grundlagen.

Vidare är det alldeles påtagligt, att man visserligen kan säga, att det här är en sak, som handlar om en statsutgift, och att en grundlagsparagraf börjar med orden: när i fråga om statsutgifter o. s. v. Men det är, såsom jag redan påpekat vid ett föregående tillfälle, en oändlig mängd frågor, som förekomma till behandling i kamrarna och som icke kunna förnekas handla om statsutgifter, men icke därför kunna blifva föremål för gemensam votering, helt enkelt på den grund, att de icke äro af beskaffenhet, att de påkalla, enligt den förnuftiga mening, som framgår ur grundlagens bestämmelser om gemensam votering, att komma till afgörande.

Jag fick af samme ledamot af statsutskottet veta, att man hade under den förberedande behandlingen af detta ärende åberopat såsom ett likartadt fall en pension, som beviljades af 1877 års Riksdag och som icke kom att utgå förr än många år efteråt. Förhållandet var det, att Kungl. Maj:t då anmodat Riksdagen att bevilja en tilläggs-pension åt generaldirektör Troilius, så att summan af hvad han kunde äga att uppbära i pension såväl från civilstaten som statens järnvägs- trafik skulle jämte det af Kungl. Maj:t föreslagna tillägget komma att uppgå till visst belopp, 7,200 kronor. Men då tillkännagafs af Kungl. Maj:t, på samma gång det begärdes, att denna pension finge utgå från — det var väl månaden näst efter den, han toge afsked efter uppnådda 65 år —, att han komme att uppnå den åldern i påföljande januari månad, således januari 1878. Och då var det naturligtvis alldeles i sin ordning, att pensionen begärdes och beviljades vid 1877 års riksdag.

Jag kan, när det dröjer 5 å 6 år, innan beslutet träder i kraft, icke se något skäl, hvarför *denna* Riksdag skulle onödigtvis göra sig till förmyndare för kommande Riksdagar, sasom vid gemensam votering skulle blifva fallet. Och jag anhåller därför om afslag å statsutskottets hemställan.

*Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)*

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Om det här vore fråga om, huruvida man skulle bifalla eller afslå den i ämnet väckta motionen, är jag alldeles på det klara med, att jag, för min del, skulle rösta för *afslag* å densamma. Men här är det *icke* fråga *därom*, utan här gäller frågan, huruvida, när kamrarna beträffande den föreliggande motionen fattat olika beslut, gemensam votering skall äga rum eller icke. Och *därvidlag* vågar jag hysa en helt annan uppfattning än den föregående talaren.

Det står i 69 § regeringsformen, att under gemensam votering skall, bland annat, komma »hvad till riksgäldskontorets utgifter hörer». Denna pension, hvarom här är fråga, skall utbetalas af riksgäldskontoret. Följaktligen är det en *utgift* för *riksgäldskontoret*. Och riksgäldskontorets utgifter skola komma under gemensam votering.

Ja, säger den föregående talaren, men det är en utgift, som ej förekommer nu; den inverkar icke på statsregleringen, utan den kommer att framträda först sex år härefter. Och därför skulle man icke hafva rätt att *nu* besluta i frågan.

Men, mine herrar, om Andra Kammaren hade fattat samma beslut som Första Kammaren i fråga om den i ämnet väckta motionen, då hade ju *faktiskt* Riksdagen beslutit en utgift, som skulle komma att utgå först sex år härefter.

Nu ville den föregående talaren icke antaga exemplet angående pension åt generaldirektör Troilius. Jag skall därför be att få anföra ett annat exempel; jag skall nöja mig med *ett*, ehuru jag skulle kunna anföra många.

Vid 1878 års riksdag förelåg fråga om pension till kommissionslandtmätare. Det var endast fråga om deras *pensionering* och således ej någon lönefråga. Kamrarna stannade vid olika beslut, och i anledning däraf uppsattes en voteringsproposition, däri det hette:

»Den, som vill, att kommissionslandtmätare, som vid afskedstagandet tjänat i minst 30 år och under sammanräknade minst 25 år varit tjänstemän vid generallandtmäterikontoret etc. må, om han tillika vid afskedstagandet uppnått minst 60 lefnadsår, på allmänna indragningsstaten undfå pension» o. s. v.

Det var således alldeles samma förhållande då, som nu föreligger. Om man läser den af statsutskottet nu framlagda voteringspropositionen, finner man, att det heter däri:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till ifrågavarande motioner, beslutar, att till vice häradshöfdingen John Magnus Stuart må från och med månaden näst efter den, under hvilken han uppnått 65 års ålder, från riksgäldskontoret utgå under hans återstående lifstid en årlig pension af 3,500 kronor;» o. s. v.

Förra gången var det fråga om landmätarnes pensionering. Nu är det fråga om pension till herr Stuart. Det är således alldeles samma förhållande. Den voteringsproposition, som vid det förstomnämnda tillfället blifvit af statsutskottet uppsatt, blef också af båda kamrarne godkänd.

Det står vidare i riksdagsordningens 65 §, att, när i fråga om

statsutgifter kamrarna fatta stridiga beslut, som icke kunna sammanjämkas, gemensam votering därom skall äga rum.

Ja, mine herrar, det är här fråga om en statsutgift, som skall utgå af riksgäldskontoret. Alltså skall gemensam votering här ske. Det är i nämnda paragraf icke blott tal om sådana statsutgifter, som skola utgå detta eller nästa år. Afven med afseende å statsutgifter, som komma att utgå längre fram i tiden, är förhållandet alldeles detsamma.

Jag har här endast fäst mig vid den *rättsliga* sidan af saken, icke vid hvad som kan anses *lämpligt*. Ty jag finner för min del det vara mycket *olämpligt* att redan nu fatta beslut i denna pensionsfråga. Under de sex år, som återstå, innan pensionen skall utgå, kan det nämligen väckas motioner om upphäfvande af densamma. Men ur *rent rättslig* synpunkt tror jag, att det exempel, jag anfört, visar, att Riksdagen haft en sådan uppfattning förut, som jag nu förfäktat.

På grund af de skäl, jag nu anfört, anhåller jag om bifall till den föreslagna voteringspropositionen.

Herr Månsson: Ja, herr talman, jag är af samma uppfattning som den föregående talaren. Jag kan icke finna annat, än att man af de bestämmelser, som finnas både i 69 § regeringsformen och 65 § riksdagsordningen, har stöd i detta fall. Ty det gäller riksgäldskontorets förvaltning, det gäller en *utgift från riksgäldskontoret*, och om sådana måste vi votera gemensamt. Det står icke »utgifter för följande året». Det har således ingen betydelse, att summan icke skall utgå nu genast. Under hela min riksdagstid har det förekommit många sådana fall, då man voterat gemensamt både om pensioner och andra sådana saker, som gått ut för längre tid framåt. Jag erinrar mig nu särskildt ett förslag om pension till öfverståthållaren i Stockholm, och det kom icke i fråga annat än att bevilja densamma, ehuru det beslutet tillkom 10 eller 12 år, innan han skulle afgå och komma i åtnjutande af sin pension. Och så har varit förhållandet med afseende å pensioner åt järnvägstjänstemän; i en oändlig mängd fall hafva sådana beviljats pension, ehuru de icke skulle få sin pension, förrän flera år förflutit, efter det beslutet fattats. Jag tror således, att, hvilken åsikt man än må hysa i själva saken, det är *rätt* att här medgifva gemensam votering.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Elowson: Herr talman! Kamraren befinner sig här i det lyckliga predikamentet att kunna debattera en grundlagstolkning utan att behöfva sammanblanda denna tolkning med någon fråga af någon som helst praktisk betydelse.

Enligt min mening måste man göra en bestämd skillnad mellan det sätt, hvarpå man går att tolka *grundlagen*, och det sätt, hvarpå man beslutar i *andra* riksdagsärenden. Då man skall tolka *grundlagen*, är det en akt af det *rena förståndets* verksamhet. Går man åter att fatta beslut i ett annat ärende, så är detta hufvudsakligen en *viljeytring*. Det är fråga om hvad jag vill eller icke vill. Men

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

vid grundlagstolkning får man *icke* blanda in sin vilja, utan man måste hålla sig till en ren förståndstolkning.

Nu hafva några talare sagt, att det här är fråga om *statsutgifter* och om *utgifter* från *riksgäldskontoret*. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten därpå, att icke något af dessa citat är fullt riktigt. Med statsutgifter förstår man enligt vår grundlag sådana penningutbetalningar, som inverka på statsregleringen, men en utgift för riksgäldskontoret inverkar i allmänhet icke på statsregleringen. Icke heller är detta en utgift för riksgäldskontoret. Ty vi skola hålla oss till grundlagens uttryckliga ord, och jag vill fästa uppmärksamheten därpå, att grundlagstolkarne fästa synnerligen stor vikt vid den text, som föreligger. Det står nu här i 69 § regeringsformen taladt om »*hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hörer*». Det är detta ord »*hör*», som kommentatorerna lägga särskild vikt uppå. De skilja bestämdt emellan »*hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster hör*» och »*hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster skola höras*». Således komma kommentatorerna och bland dem professor Rydin till den tolkningen, att man icke utan sammanstående beslut af Riksdagens båda kamrar får utvidga riksgäldskontorets verksamhet.

Hvad är det nu, som »*hör*» till riksgäldskontorets utgifter? Jo, detta refererar sig till två föregående paragrafer, nämligen 68 och 66 §§ regeringsformen. Uti 68 § står det uttryckligen taladt om »*de till riksgäldskontoret hörande medel*», och att dessa icke må under någon förändring eller hvad villkor som helst därifrån ryckas. Där kan det således *icke* vara fråga om pensioner. Det är fråga om medel, som »*höra*» till riksgäldskontoret, för att riksgäldskontoret skall kunna fylla sin hufvuduppgift, och denna är att förvalta rikets gäld.

Gå vi till 66 §, står där taladt om, att Riksdagen ansvarar för den rikets gäld, som riksgäldskontoret ombesörjer, och att det tillkommer Riksdagen att se till, att kontorets tillstånd och behof blifva i vederbörlig ordning utredda, och att sedan tillskjuta de medel, som kunna behövas. Det skulle ju kunna komma i fråga — och det vore ju helt naturligt —, att, då Riksgäldskontoret har att förvalta rikets gäld, betala ränta därå och göra amorteringar, riksgäldskontoret skulle kunna behöva *försträckning* af Riksdagen. Man måste då göra ett tillskott. Och därom talas det särskildt i 66 §. Det heter där: »*tillskjuta de medel, som för betalande af denna gäld till ränta och kapital, oumbärliga finnas*». Detta, mine herrar, är de penningmedel, som till riksgäldskontorets utgifter och inkomster *hör*, enligt grundlagens uttryck. Professor Rydin fäster ock uppmärksamheten uppå, att det står »*hör*» och icke »*skola höras*». Beträffande de medel, som »*höra*» till riksgäldskontorets utgifter och inkomster, böra därmed, enligt Rydins tolkning, förstås sådana medel, som i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrifter eller Konungens och Riksdagens samstående beslut hänföras till riksgäldskontoret. Men denna pensionsfråga kan icke enligt grundlagens bud hänföras till riksgäldskontorets utgifter, alldenstund förslaget afser pensionsrätt för en person, som icke innehåft ej heller innehar någon befattning inom riksgäldskontoret. Icke heller är det något, som genom Konungens

och Riksdagens gemensamma beslut pålagts riksgäldskontoret. Sedan fortsätter han: »andra medel än dessa kunna icke bliwa föremål för gemensam votering.» Om herrarne således behagade noga taga reda på, att här *icke* är fråga om utgifter, som till riksgäldskontoret *hörer*, ej heller statsutgifter i vanlig mening, enär den ifrågasatta pensionen icke skulle uppföras under statsregleringens tionde hufvudtitel, så tror jag, att herrarne teoretiskt komma till den slutsatsen, att man i denna fråga icke kan votera gemensamt.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag, herr talman, att kammaren behagade afslå voteringspropositionen.

Med herr Elowson förenade sig herrar *Anderson* i Hasselbol och *Hammarström*.

Herr Hedin: Herr talman! Konstitutionsutskottets vice ordförande började sitt anförande med att påstå, att jag såsom skäl emot gemensam votering i detta fall skulle hafva åberopat, att ifrågavarande pensionsutgift icke inverkade på statsregleringen. Jag har ännu aldrig använt ett sådant argument hvarken i dag eller i går eller någon föregående dag. Jag har tvärtom flerfaldiga gånger sagt, att ett dylikt argument saknar betydelse. Jag har icke åberopat det.

Sedan han börjat med att ogilla ett förment argument å min sida, slutade han med att säga, att då det är »fråga om statsutgifter», skall man votera gemensamt. Man skulle dock kunna anföras många, många, många exempel på, att det finnes statsutgifter, beträffande hvilka ingen numera ifrågasätter, att vid olika beslut inom kamrarne gemensam votering skall slita tvisten. Han anförde ock exempel, och där satte han mot alla vältalighetens regler det sämsta exemplet på den plats, det fick. Han sade nämligen, att Riksdagen en gång genom gemensam votering afgjort, att *kommissionslandtmätare* skulle få pension under det och det villkoret vid den och den åldern. Ja, om Kungl. Maj:t hade föreslagit, att vi skulle inrätta en *ny* ämbetsmannakår, som icke skulle utnämnas förrän om tre, fyra år därefter, så skulle — äfven om dessa tjänstemän först efter t. ex. 30 års tjänst inträdde i pensionsåldern först vid 65 år, och således en tillämpning af pensionsbestämmelserna vore mycket aflägsen — vid olika beslut mellan kamrarne gemensam votering fått afgöra reglerna för denna nya stat. Detta faller det ingen människa in att förneka. Men *detta* är något *helt annat* än det, som här är ifrågasatt.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag har aldrig ett ögonblick betviflat, att det skulle kunna anföras skäl både för godkännande af den ifrågavarande voteringspropositionen och äfven för afslag å densamma. Ty ledsamt nog äro bestämmelserna både i 65 § riksdagsordningen och i 69 § regeringsformen, hvilka äro härvidlag de enda tillämpliga, dels tänjbara, dels något sväfvande. Men om, som det ju en gång är fastslaget, det är så, att grundlagarne skola tolkas efter sin *ordalydelse*, så föreställer jag mig, att man icke gärna kan därur få fram sådana skäl, som dem i synnerhet herr Elowson sökte

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

framhålla. Jag undrar, om han icke själf använde det ordet, att *teoretiskt sedt* skulle man kunna komma till ett sådant slut, som han hävdade. Men *praktiskt* handladt och sedt, skola vi ju tolka grundlagarne, sådana som de förekomma till sin ordalydelse. Där står då, att det icke är allenast beträffande statsutgifter, om hvilka kamrarne stannat i olika beslut, som man skall rösta gemensamt, utan äfven i vissa *andra* fall; och bland dessa andra fall förekommer tydligt nämndt i både 65 § riksdagsordningen och 69 § regeringsformen, att när kamrarne fatta olika beslut rörande *riksgåldskontorets utgifter och inkomster*, skola kamrarne därom gemensamt votera. Med afseende å pensionens i fråga beviljande i förtid vill jag erinra om ett — så vidt jag kan finna — i det närmaste analogt fall med det nu förevarande. Det var något år på 1880-talet, som Riksdagen beviljade pension till dåvarande generaldirektören Beijer, chef för statens järnvägsbyggnader m. m., och denna pension beviljades 6 år i förväg. Och, så vidt jag vet, var generaldirektör Beijer aldrig uppförd på ordinarie stat. Jag tror således, att man kan — och detta torde redan hafva framgått af hvad jag yttrat — visserligen hafva skäl för att icke godkänna den föreliggande voteringspropositionen, men jag tror å andra sidan, att det finnes minst lika goda skäl för ett godkännande. Och såsom ledamot af statsutskottet har jag vid frågans afgörande där icke kunnat biträda annan mening, än att förslag till voteringsproposition borde af utskottet afåtas till kamrarne. Sedan ligger det i kamrarnes skön att afgöra, om det skall gemensamt voteras eller icke.

För min egen del vill jag ännu en gång säga, att jag tror, att det kan anföras minst lika goda skäl för antagande af voteringspropositionen i fråga som för att afslå densamma.

Herr Månsson: Herr talman! För så vidt jag kunde rätt uppfatta friherre Barnekow, när han nyss anförde ett exempel, talade han däri icke om någon gemensam votering rörande inrättandet af *nya* tjänster — några kommissionslandtmätarejänster eller hvad det nu var — utan om en gemensam votering rörande *pension* till dessa tjänstemän, och detta är ju en ofantligt stor skillnad. Ett skapande af nya tjänster kan väl aldrig, enligt min åsikt, få afgöras genom gemensam votering, men väl, om det är fråga om löner eller pensioner till tjänstemän; så har det ju hittills varit och så är det väl fortfarande.

Hvad nu beträffar herr Elowsons nyss hållna anförande och den teoretiska tolkning han däri ville gifva åt de i § 69 af regeringsformen förekommande orden: »hvad till riksgäldskontorets utgifter och inkomster *hörer*», eller att dit skulle »höra» endast det, som för närvarande finnes eller enligt årets statsreglering skall dit ingå, men *icke* det, som *framdeles* kan komma att finnas, så vill jag säga, att jag tror det vara mycket, mycket farligt att gå in på en sådan tolkning. Ty i så fall skulle vi snart komma därhän, att den ena kammaren, om den önskade få igenom några förslag om utgifter eller att på ett eller annat sätt en förändring härutinnan skulle vidtagas, icke kunde komma någon vart, utan att också den andra kammaren vore med om saken. Nej, att få fram en sådan tolkning kan väl

aldrig vara riktigt; det har väl aldrig varit lagens mening. Om vi skulle på detta sätt inskränka kamrarnes rättigheter och, så att säga, mura in oss själva genom dylik grundlagstolkning som den, hvilken herr Elowson vill ha fram, så har i synnerhet denna kammare i högsta grad handlat felaktigt och till sin egen skada. Jag vill i det längsta hoppas, att något sådant icke skall komma i fråga, utan att kammaren i stället godkänner utskottets förslag i denna del.

*Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)*

Herr Hedin: Herr talman! Ja, det förhåller sig ju utan tvifvel så här i kammaren, att i alla deras ögon, hvilka under loppet af ett å två årtionden ifrat för, bemödat sig på allt sätt att drifva statsutgifterna upp i höjden, det är en mycket fördelaktig sak att få hvarje proposition rörande gemensam votering godkänd. Men en annan sak är den, huruvida samma grundsats allt fortfarande skall kunna göra sig gällande.

Beträffande herr vice talmannens anförande af det tillfälle, då gemensam votering ägde rum i fråga om pension åt generaldirektör Beijer, så är det icke möjligt att därom yttra någonting alls, hvarken ja eller nej, för eller mot, innan man fått veta detaljerna. Jag förmodar, att det med denne gamle man förhöll sig på samma sätt som med generaldirektör Troilius, eller till och med att han vid det tillfälle, då frågan om hans pensionering af Kungl. Maj:t framlades för Riksdagen, redan var så pass gammal, att han för länge sedan uppnått den sedvanliga pensionsåldern. I så fall var det ju alldeles riktigt, att man satte honom i tillfälle att under det år, hvars statsreglering då var föremål för Riksdagens pröfning, inträda i pensionsrätt. Hvad för öfrigt angår frågan, huruvida han var uppförd på ordinarie stat eller ej, så har den saken absolut icke den ringaste betydelse för den förevarande frågan.

Talaren på skånebänken sade, att han icke varit med om att genom gemensam votering skapa tjänstemän. Ja, ifall jag får anse, att uttrycket *skapa* tjänstemän betyder detsamma som att upprätta nya tjänster och sedermera låta Kungl. Maj:t förse dessa nya tjänster med innehafvare, så får jag säga, att den ärade talaren under hela sin riksdagstid varit med om sådant.

Friherre Barnekow: I ett hänseende kan jag fullkomligt vara med om herr Elowsons uttalande, nämligen då han säger, att vid tolkningen af våra grundlagar skall man använda sitt förstånd. Men längre vill jag knappast följa honom i hans resonemang. Ty att döma af hvad han redan yttrat, tror jag nästan, att, om han fått hålla på litet till, han snart skulle hafva bevisat, att det i förevarande fall icke vore frågan om någon utgift alls. Han förklarade ju, att denna utgift icke »hörde» till riksgäldskontoret, och vidare att det *icke* vore någon statsutgift. Ja, mina herrar, låtom oss då till riksgäldskontoret öfverlämna alla våra statsutgifter; det skulle ju vara mycket fördelaktigt att därmed få dem till att icke alls vara några utgifter.

Gentemot herr Hedin vill jag säga, att jag icke kan förstå honom, då han påstår, att det exempel, som jag anförde, nämligen angående kommissionslandtmätarnes pensionering, alls icke skulle

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

bevisa något i detta fall. Detta kan jag icke förstå. Detta af mig anförda fall är ju alldeles analogt med det nu föreliggande. Här föreslås, att herr Stuart, när han uppnått en viss ålder, skall få pension, och i mitt exempel föreslås, att kommissionslandtmätarna, när de uppnått en viss ålder, skulle få pension. Detta är ju precis lika; jag kan icke se någon skillnad mellan bägge dessa fall.

Och vidare yttrade herr Hedin någonting om, att det skulle finnas en del ledamöter af denna kammare — eller af Riksdagen, sade han kanske — hvilka skulle på senare tiden hafva gjort till sin uppgift att drifva statsutgifterna upp så högt som möjligt. Men månne man drifver upp dem, därigenom att man påyrkar gemensam votering? Jag anser, att det är i *sparsamhetens* intresse, som Andra Kammaren har skäl att hålla på, att gemensamma voteringar få äga rum, och att denna kammare, som har ett större antal ledamöter, kan hafva väl *så stor* fördel häraf som den Första Kammaren.

Herr Elowson: Herr talman! Det synes mig vara nödvändigt, att man tager detta i grundlagarna förekommande ordet »statsutgifter» i sin *verkliga* betydelse. Ordet »statsutgifter» har en härdvunnen betydelse. Det betyder *icke* de penningar, som utbetalas af statsmedel, utan de utgifter, som *inverka på statsregleringen*. Men, mina herrar, beviljandet af den nu föreslagna pensionen kommer icke att inverka på statsregleringen, hvarken för nästa år eller något af åren intill 1909, utan det är i stället fråga om någonting, som rör riksgäldskontoret. Riksgäldskontorets hufvudsakliga uppgift är att förvalta rikets gäld; det har att förvalta alla de medel, som dit ingå för att användas till statsskuldens afbetalande. Nu kan det tänkas, att Riksdagen behöfver *tillskjuta* medel för att riksgäldskontoret skall kunna fylla sin uppgift, och frågor härom kunna göras till föremål för gemensam votering. Fatta kamrarna olika beslut angående det tillskott, som, jämlikt 66 § i regeringsformen, erfordras för betalning af rikets gäld, så till ränta alla de medel, som kapital, måste gemensam votering därom företagas. Detsamma gäller om användningen af de medel, som enligt 68 § i regeringsformen »höra» till riksgäldskontoret.

Herr vice talmannen sade, att man skall tolka grundlagarna efter deras *ordalydelse*. Ja, det är just *detta*, som man skall göra, och genom en sådan tolkning får man ock fram den väsentliga betydelsen af detta uttryck: *utgifter, som höra till riksgäldskontoret*. Detta betyder därför: de utgifter, som enligt grundlagen eller Konungens och Riksdagens gemensamma beslut höra till riksgäldskontoret. Men dit hör *icke* den nu föreliggande pensionsfrågan. Allt åter, som innebär en utsträckning af riksgäldskontorets verksamhet utöfver de af grundlagen utstakade gränserna, kan icke göras till föremål för gemensam omröstning.

Jag sade i mitt förra yttrande, också det, att denna pensionsfråga icke har någon *praktisk* betydelse. Det syntes, som om herr vice ordföranden i konstitutionsutskottet — och, såsom jag tyckte, äfven någon annan bland kammarens ledamöter — missförstått detta mitt yttrande. Jag ville i detta framhålla, att man, vid fattandet af riksdagsbeslut i allmänhet, hufvudsakligast tänker på, hvad man då

vill, men att man vid grundlagstolkning blott tänker på hvad som *verkligt står* i grundlagen och absolut bortser från det man vill eller önskar. Nu är det så, att denna föreliggande fråga har platt ingen *praktisk* betydelse, ty om den begärda pensionen icke i år beviljas, så kommer den nog att beviljas ett annat år. Det är *detta*, som jag menade med mitt uttalande, att vi nu äro i det lyckliga predikamentet, att vi icke behöfva fästa något afseende vid hvad vi möjligen vilja i denna sak.

Jag tror därför, att kammaren gör klokast i att nu icke godkänna voteringspropositionen.

Angående
en voterings-
proposition
för
gemensam
omröstning.
(Forts.)

Herr Hammarlund: Den föregående talaren sökte göra gällande, att den ifrågavarande pensionens beviljande icke skulle beröra riksstaten, icke komma att ingå i riksgäldskontorets utgifter, ifall jag uppfattat honom rätt. Jag ber då att få erinra därom, att i riksstaten för år 1903, hvilken jag har här i min hand, äro riksstatens utgifter uppdelade i tvänne hufvudposter, den ena innefattande de utgifter, som skola utgå från *statskontoret* och upptagande en slutsumma af omkring 150 millioner kronor, den andra afseende utgifter att utgå från *riksgäldskontoret*, och att bland *dessa senare* utgifter förekommer en post, som lyder: »Riksdags-, revisions- och kyrkomöteskostnader samt aflöningar m. m., förslagsvis 1,005,000 kronor.» Det är väl alldeles klart, att, om den ifrågavarande pensionen beviljas, dess belopp förr eller senare kommer att ingå i just denna post af riksstaten.

Vore den tolkningen riktig, att vi icke skulle uti den förevarande frågan votera gemensamt, så blefve ju därmed fastslaget, att ingenting af det, som förekommer i denna post »riksdags-, revisions- och kyrkomöteskostnader» etc. skulle få afgöras medelst gemensam votering. Men detta tror jag vara en farlig princip. Det måste ju finnas något sätt att få dylika frågor afgjorda, när kamrarna stannat i olika beslut. Och för öfrigt böra vi väl hålla oss till ordalagen i 65 § riksdagsordningen; och om vi då ur denna paragraf taga bort de ord, som icke ha tillämpning på förevarande fall, utan läsa endast hvad som rör den nu föreliggande frågan, så står det ju i denna paragraf ordagrant sålunda: »När i fråga om . . . riksgäldskontorets . . . utgifter kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat» . . . och så vidare. Här är det ju otvifvelaktigt fråga om en utgift för riksgäldskontoret, hvilken förr eller senare skall utgå, och icke annat än jag kan förstå, skall 65 § riksdagsordningen härvidlag tillämpas och gemensam votering således äga rum. Jag hemställer därför, att den föredragna voteringspropositionen måtte godkännas.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på godkännande af den föreslagna voteringspropositionen och dels på afslag å densamma; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes lik-

Angående en voteringsproposition för gemensam omröstning. väl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår den i statsutskottets förvarande memorial n:o 85 föreslagna voteringspropositionen, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt berörda voteringsproposition.

Omröstningen utvisade 82 ja, men 123 nej; och hade kammaren alltså godkänt den föreslagna voteringspropositionen.

§ 6.

Slutligen föredrogs särskilda utskottets n:o 1 memorial n:o 6, i anledning af dels återremisser från kamrarna af vissa paragrafer af det vid utskottets utlåtande n:o 1 fogade förslag till lag om försäkringsrörelse, dels ock kamrarnes skiljaktiga beslut angående samma lagförslag.

Sedan utskottets under *punkten 1:o*) gjorda hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr von Krusenstjerna, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville godkänna den lydelse af 123 §, som blifvit af utskottet i dess första utlåtande föreslagen och som återfinnes på sid. 2 i nu föreliggande memorial.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände utskottets i dess utlåtande n:o 1 framställda förslag angående ifrågavarande paragraf.

Punkten 2:o).

Mom. a).

Lades till handlingarne.

Mom b).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

n:o 87, med anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen om afstående af Sveriges rätt att återlösa Wismar med område;

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåttande till staden Hälsingborg af Skånska husarregementets nuvarande kasernområde m. m.; och

n:o 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronohäktet i Kisa.

§ 8.

Anmäldes och godkändes särskilda utskottets n:o 3 förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 88, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning, och

n:o 89, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes klockan 3,23 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.